

Kata*

– egy terápia története –

Ötvenhárom éves, elvált, egy fiú anyja, felsőfokú végzettségű, közalkalmazott. Kata depressziós volt, öngyilkossági gondolatok kísértették. A több alkalommal folytatott terápiás beszélgetésben feltárul gyermekkorra, házassága, felnőttkora, harca az érvényesülésért. Kata hozzájárult ahhoz, hogy a lelki és társadalmi mélybe vezető beszélgetések leiratát közreadjuk, megváltoztatva természetesen a neveket és a helyszíneket.

Szépek a fiúk ebben a családban. A nőket jobban megette az élet.

Igen, igen, szépek. Nagyapám is szép volt. Szép vonása van, meg olyan tisztá tekintetű. Hát, ő egy ilyen jó kis magyar ember volt. Az a tipikus magyar. Van egy ilyen képe, amikor így fekszik, és így van a keze, amikor juhász volt, akkor mindig úgy feküdt ott a földön a fűbe', s közbe' szedte a gombát. Úgyhogy hazahozott egy csomó gombát, amikor vigyázott a juhokra. Ez igazi juhásztartás.

Szép családot van, amúgy a férjed is jóképű. Tudtál választani!

Hát azt nem láttad, hogy mi van mögötte. Igen, jó, jóképű, nem is azzal volt a baj. Lehet, hogy nem szerettem úgy, ahogy kellett volna, vagy nem is tudom. De igen. Nem szerettem úgy, ahogy kellett volna.

Miért, hogy kellett volna őt szeretni, mit gondolsz?

Nem tudtam volna másképp szeretni. De igazából úgy szerettem, meg még most is szeretem, csak nem szerelemmel. Szerettem.

De az elejétől soha, soha semmi nem lángolt be?

Nem.

Ő pedig szerelmes volt?

Igen. Mit tudsz csinálni?

Már soha nem lettél szerelmes?

Nem.

Akkor ez egyszer volt az életedben?

Egyszer volt egy fiú, és utána nem.

Gondold el, milyen hiány van benned szerelem terén, hát az valakire ráborul...

Hát az ráborul! Szegény! Azt se tudja, hogy meneküljön! Gondolhatod! Szegény! De sajnálom! De mindenkire ráborítok mindent! Rá! Van, aki ezt nem tudja kezelni. Egy állat bírja! Csak az állat bírja! Annak muszáj bírnia! Tényleg sok lecsapódik az állatokon! Ez egy pozitív érzélem, meg hát van, akinél a negatív is lecsapódik az állatokon, hogy üti-veri. Én nem tudnám bántani az állatokat!

De te senkit se tudnál bántani!

---

* A beszélgetést két részletben közöljük. A második részt áprilisi számunkban tesszük közzé. A szerk.

Ez így van egyébként. Mondjuk jó, egy legyet biztos agyonütnék, mert nem szeretem, ha ez itt mászkál, meg tudod, vannak ezek az új bogarak, nem tudom, hogy hívják. Jaj, ez a bűdös bogár? Bejött az egyik kolléganóm, és azt mondta, hogy a legyet – ő Erdélyből származik – ott úgy hívják, hogy pusztuljka. Ez jó név! Tudod, hogy pusztuljon!

Milyen állatot szeretnél?

Szeretnék egy cicát! Szoktam nézni cicás videókat. Jókat szórakozok rajtuk, mert pont olyan pimaszok, mint én. A cicákat szeretem, de ha mondjuk arra kerül sor, hogy elmegyek valahova, akkor meg hova tegyem? Nincs senkim.

Embereket szeretsz?

Szeretettel gondolok nagyapámra. Eszembe jutnak ilyen régi emlékek, hogy ott játszottunk. Volt egy körtefája, amire mindig felakasztotta a subáját, meg volt neki egy botja, egy kalapja, és azt rátámasztotta. Ez egy öreg fa volt. És olyan körte volt rajta, ami télre érett meg, de ahhoz be kellett tenni a búzába. Nem tudtuk a nevét, csak azt tudtuk, hogy azon van. Nagyapám mindig leszedte, amikor le kellett, ő tudta, hogy be kell tenni a búzába. Volt egy melléképület, ahol voltak nagy fatárolók, és akkor ott a búzába ő elrejtette azokat. Mi meg elkezdtük kutatni a búzában, s emiatt állandóan hajkurászott minket, mert mi zölden is meg keményen is megettük a körtét, ami egyébként neki téli csemege volt. De mi mindig kikutattuk a körtét, és állandóan zavart minket, és olyan koszosak voltunk a búzától. Amikor nem figyelt oda, akkor rögtön bemásztunk a búzatárolóba. Persze tudta, hogy hol kell minket keresni, és ott kurjongatott már messziről, hogy azonnal jöjjünk ki onnan, mert tönkre fogjuk tenni a körtét, és nem is jó még az, úgyhogy ne is keressük. Borzasztó koszosak voltunk, ráadásul egerek is voltak ott. Én nem félek az egértől egyébként. Nagyapám mindig ott feküdt az ágyon, és volt neki cukorka kitéve, ilyen savanyú cukor, azt nagyon szerette. Naponta egyet-kettőt evett meg belőle, és mindig mondta, hogy gyere, kislányom – így hívott –, egyél cukorkát. Az a cukorka már meg volt olvadva, és nagyon finom volt. Az udvaron nem fű volt, hanem valami más, amiből papsajt lesz. Ültünk a fűben, ettük a papsajtot. Sokszor adott a kezembe zsíros kenyeret, majd kizárt a kiskertbe, és mondta, hogy egyek hozzá hagymát, retket, meg éppen, ami volt. De mondjuk azt nem mosta meg.

Ők egy tanyán laktak, és közbe' megölték az öccsét cigányok. És a nagyapám, aki engem nagyon szeretett, bosszút akart állni, mert nagyon kevés büntetést kaptak ezek az emberek, és ezért úgy gondolták, hogy el kell költözni az egész családnak. Anyukám már külön családban élt, férjnél volt, meg ugye én is megvoltam talán másfél éve. Így kerültünk mi ide. Aztán kiderült, hogy nem cigányok voltak a gyilkosok. Volt egy lány, annak udvarolt egy pasi, de a lány elutasította ezt a férfit, és mikor hazakísérte a bálból a Jancsi, akkor, ugye, őt támadta meg a másik udvarló. Megtámadták, és egy földúton megszurkálták. Nem szerették a másik falubeli embereket, mintha valamit el akartak volna venni, ami az övék. Ezt az anyukámtól meg a testvéreitől tudom. Nagyapámmal nem lehetett soha erről beszélni, mert mindig sírt. Tizenhét-húsz éves lehetett, amikor megölték nagyapám öccsét.

A fiúról halála előtt készült egy fotó. Az én gyerekem teljesen ugyanúgy néz ki. Amikor a gyerekemnek elkészült a ballagási fotója, ugyanúgy öltönybe volt – ráadásul még a beállítás is ugyanúgy volt –, akkor mindenki elkezdett sírni, ríni, hogy ugyanúgy néz ki, mint ő. De tényleg. Amikor meglátták a ballagási képet, mondták, hogy úristen. De a nevük nem ugyanaz. Mert az én fiam Pali, ő meg Péter volt. Pali tudja ezt a tragédiát, mert amikor rájöttünk, hogy mennyire hasonlít, akkor elmondtuk neki. Az egy nagyon nagy gyász volt, és mi még most is járunk a sírjához. Amikor kicsi voltam, akkor is nagyon sokat volt terítéken ez a téma, nagyon sokáig fájlalták. De hát még most is. Engem mindig belevontak ebbe a történetbe, amikor nagyival együtt jártunk a temetőbe, vonat, busz, ahogy tudtunk, úgy mentünk el, és most is elmegyünk minden évben.

Azt tudom, hogy nagyon szeretett engem ez a Péter – végül is ennyit tudok, mert nem emlékszem semmire, de a nagy elvitt engem is, amikor elment a temetőbe hozzá. Felültünk a vonatra, és ezek voltak a nyaralások meg a kirándulások.

De végül is jó volt vele elmenni, mert mindig vett nekem a vasútállomáson valamit. Játékot vagy valami édességet, ilyesmit, mert ahhoz se nagyon jutottunk hozzá annak idején, mert ugye szegények voltak. Én támogatom őket ebben, mert szoktam mondani, hogy menjünk el a Péter sírjához, és lelkiismeret-furdalásom volt, amikor mondjuk egy évben egyszer vagy kétfévente nem tudtam elmenni hozzá. De olyankor mindig küldtek nekem képet arról, hogyan csinálták meg a sírt.

62

Ha nem történik ez az esemény, akkor örökre a tanyán maradunk, és azt az életet éljük, amit az ott maradt rokonok. Az mélyszegénység volt. Nagyon sok rokonom, unokatestvérem él Szabolcsban, nekik mindmáig napi problémáik vannak. Van olyan, akivel nem is találkoztam még soha. A Facebookon felvettem velük a kapcsolatot, és már volt olyan is, hogy pénzt küldtem nekik. Annyira szegények.

Nincs mindig szükség ilyen nagy tragédiákra, hogy változás legyen az ember életében, de a szüleim nem jöttek volna el, hogyha ez nem történik meg. Vagyis hogyha nem félnek attól, hogy papó megbosszulja ezt a dolgot. Ezt nem érzem az én saját tragédiámnak, az ő halálát. Hanem ők meséltek nekem róla. Nekem ez csak egy történet.

Milyen volt a gyermekkorod?

Elkezdtem beszélgetni a nagynénémmel arról, hogy mi lehetett, milyen lehetett az én sorsom nulla és egyéves korom között, és azt mondta, hogy szar. Kérdeztem, hogy mennyit foglalkoztak velem, és azt mondta, hogy bepelenkáztak, adtak enni, és kész. Mi egy tanyán laktunk akkor, vagyis hát én oda születtem. Anyámnak dolgozni kellett, hogy el tudja tartani a családját, mert az apám elivott minden pénzt. Ettől függetlenül apám haláláig együtt voltak, mert anyukám mindig azt mondta, hogy úgyse tud apu hova menni, és ő meg nem tudná azt elviselni, hogy mondjuk hajléktalan legyen, vagy valami olyasmi történjen vele, ami visszafordíthatatlan, és nem nagyon foglalkoztak velem. Anyukám testvéreivel is kellett foglalkozni, mert a nagyszüleim eljártak napszámba. És akkor én ott voltam, meg anyukám

terhesen a tesómmal, meg ott volt még hat gyerek, vagyis hát öt, akiről neki kellett gondoskodni, merthogy ő volt a legidősebb testvér.

Eszembe jut a gyerekkorommal kapcsolatban, mondták, mert én nem emlékszem, hogy amikor a felnőttek kimentek a földekre dolgozni, akkor azt csinálták, hogy az olyan kisgyerekeket, mint én, meg a többi kisgyereket, kivitték, bebugyolálták, ástak egy gödröt és oda betettek minket. Aztán értünk jöttünk, amikor végeztek. Nem volt olyan nagyon-nagyon nagy meleg, ezért dohánylevéllel takarták be a gyerekeket, így ott mi totál hűvösbe voltunk. Amikor így elásták a gyerekeket, mint ahogy engem is, volt egy gyerek, akihez beférkőzött egy kígyó, és ezt azzal magyarázták, hogy azért feküdt oda be mellé, vagy rá oda, mert érezte a tejszagot a gyereken. Én utálok a kígyókat, remélem, nem én voltam az a gyerek, csak nem merték megmondani. Addig ástak, amíg nem volt hűvös a föld. Egy gödör, egy gyerek. Hiába sírt aztán, hát mert a szülők elmentek kapálni, meg gondolom, nagy hanggal voltak, lehet, valamikor visszajöttek enni adni, egy nap egyszer, meg megnézni, hogy él-e, hal-e az a gyerek, vagy kicsit meglocsolni vízzel, hát ki tudja.

És ott egyszer beleestem a kútba, képzeld el. Mert volt ott egy, jaj!

Gémeskút?

Hát igen, ez egy gémeskút volt, de ilyen alacsony volt neki...

A kávája?

Igen. És akkor engem már megint kizártak oda abba a kiskertbe, majd egyszer csak nem találtak meg, és már az egész faluba' kerestek, és én nem szólaltam meg ott a kútba', mert egy ilyen kis fehér ruha volt rajtam, és a ruha fennakadt egy kiálló vascsövön. Nekem ott nagyon jó volt, mert hűvös volt, kint meg nagyon meleg volt. Ez nyáron volt, ugye. És aztán felfedezték, hogy én ott vagyok, és kihúztak egy vedérral.

Nem estél bele a vízbe?

Volt víz, de én nem értem bele, de mély volt a víz.

Akkor megfulladtál volna?

Megfulladtam volna, igen, ha nem akadok fenn.

Hány éves voltál?

Hát olyan három.

Háromévesen beleestél a kútba?

Hát, igen. Beleestem, de fennakadtam azon, a ruhám fennakadt.

De az meg fel is nyársalhatott volna!

Fel, igen, bármi történhetett volna, úgyhogy ez nagyon nagy szerencse volt.

Erre emlékszel?

Arra emlékszem, hogy nagyon jó hűvös volt ott. Meg arra, hogy kiabáltak. Ott voltak egy csomóan a kút körül, és kiabáltak, hogy a vedérbe próbáljak belemászni. De hát én nagyon pici voltam. És biztos belemásztam. De hogy már hogy jöttem ki, nem tudom. De nekem az semmilyen traumát nem okozott. Így nem éreztem félelmetesnek.

Ha ott elbillensz, ki húz ki?

Nem tudom. Biztos utánam jöttek volna, vagy nem tudom. De ez így nagyon jól sikerült. Attól függetlenül utána is beengedtek abba a kertbe.

Örültek vagy megszídtak? Nem emlékszel?

Szerintem örültek azért.

Hogy meglettél?

Hogy meglettem (nevetés).

Mi az, ami nem történt meg veled, Zsóka?

Nem tudom. Egyszer volt még olyan is, hogy úgy a falu szélén laktunk, ugye a Temető utcába', volt ott egy nagy legelő. És volt egy fiú, aki a szerelmem volt, a Vida, és mi megszőktünk. A legelőn keresztül elmentünk Bérig Zomborról.

Az van vagy öt kilométer.

Hát, van, igen. Csak az volt a baj, hogy valószínűleg nem nagyon figyeltek ránk. Közbe' volt vasúti sín, és mi azon is átmentünk ezzel a fiúval, és aztán valahogy azt hitték, amikor kerestek, mert mindenhova mentek, hogy két golya van ott. Olyan messzi voltunk, hogy golyának láttak minket, mert ott már mindenféle állatok mászkáltak, és akkor úgy jöttek utánunk, és visszahoztak. Akkor nagyon megrémültek, merthogy volt ott kanális is, amibe halak is voltak, és mi azon is keresztülmentünk.

De ha beleestek, abban is megfulladhattatok volna!

Hát igen. Sokszor elmesélte anyukám, hogy megijedtek akkor, mennyien kerestek engem. És onnantól fogva nem engedett el igazából sehová. Nem nagyon engedett el, tehát nem mehettem rokonokhoz nyaralni.

Valahol mindig játszottál a halállal...

64

Ez nekem természetes volt. Utólag tudom, hogy teli volt piócával a kanális, amin átmentünk, mer' a tesóm járt oda horgászni. Mindig belelökött a kanálisba, és rám másztak a piócák. Én meg nagyon félek az ilyenektől. Nem is akartak lejönni rólam. Nagyon nehéz azokat leszedni, húzni kell őket, és ott marad a nyomuk, mint amikor valakinek kiszívják a nyakát. Véres nyom marad utána, mert a vért szívja ki a nagy dagadt pióca. De hogyha már jól telizabálta magát, akkor leesik magától.

Hogy tanultál meg úszni? Nem félt a tesód, hogy megfulladsz?

Nem tudok úszni. Ő tud, de akkor még ő sem tudott, csak felnőttként tanult meg úszni. Ha nagy szárazság volt, akkor nem mentünk le, mert akkor nem voltak benne halak. De ha voltak is, akkor is csak ilyen nagyon picike kis halak voltak. De ha megtelt, én mindig csak a szélére mentem bele, kivéve, ha be nem löktek, de akkor úgy nyakig.

De azért mondom, hogy meg lehetett volna fulladni.

Hát meg lehetett volna, igen. De mi félni nem féltünk ettől. Meg volt ott több gyerek is. Jaj, meg volt egy olyan is, hogy Szabolcsból, ahonnan mi származunk, jött egy rokon, mert valamit építettek, és nálunk aludt, és egy munkagéppel jött. A munkagéppel beállt oda az udvarra, ahol mi laktunk, és nekünk ez nagyon tetszett. Én beültem az emelőkanálba, a tesóm meg beült oda, ahol működtetik ezt az egész szerkezetet meg minden. Benne volt hagyva a kulcs. Apu meg ez az ember ivott, és a tesóm engem felemelt a gép kanálával, és nagyon nagy ijedtség volt, mert féltek, hogy kiesek belőle. A tesóm meg, ő is gyerek volt, ugye fiatalabb, mint én, attól félt, hogy a kanál rám fog esni. Nagy ricsaj volt, a tesómat kikapták a fölkéből, és akkor úgy tettek le ezzel a kanállal.

Nagyobb gyerekként mire emlékszel?

Kicsi voltam, mikor eljöttünk a tanyáról. Aztán elköltöztünk Mádra, de onnan semmire nem emlékszem. Onnan továbbmentünk Zomborra, ott már jártam oviba. Ketten jártunk az öcsémmel az oviba kézen fogva. Olyanok voltunk, mint két kis gólya, mindenkitől meg voltunk szeppenve, soha nem aludtunk, mert nálunk nem volt szokás, hogy minket letettek délután aludni, meg az se volt szokás, hogy reggelit kapjunk, és ma sem reggelizem, mert nem tudom, hogy ez minek.

Mi legközelebb akkor ettünk, amikor napközisek lettünk, és volt tízórai. De nekünk nem volt ilyen, hogy csomagoltak volna, mint ahogy én csomagoltam a gyerekemnek. Olyan se volt, hogy leültünk egy asztalhoz. Amikor már nagyobbak voltunk, akkor leültünk. Nálunk csak hétvégén volt hús, egy csirke volt megtöltve, megsütve. Nagyon haragudtam az öcsémre, mert szerettem a levest, ő meg nem, és én ettem a levest, de mire megettem, akkorra megette az egész töltött csirkét, és csak a csontja maradt. Ezt mindig felhozom neki.

Mit ettetek?

Ilyet, hogy törve bab levébe tészta. Azt tudod, milyen? Megfőzik a babot, leszűrik, a levébe tesznek tésztát, rántást meg tésztát. A babot összetörik, arra tesznek, azt is berántják, és paprikás pirított hagymával meglocsolják, hagymás zsírral. Ez két fogás, leves meg második.

Milyenek voltak az ünnepek?

Apuval nem lehetett ünnepelni, mert ő állandóan ivott, de sokszor összejöttünk nagyiéknál, már amikor nagyobb voltam. Sok hétvégén, amikor kicsi voltam, akkor is. Nagyi nem tudott főzni. Akkor jöttem rá, hogy milyen az igazi csörögéfánk, mikor gimis lettem, és menzára jártam, mert a nagyi fánkja olyan volt, mint a kínai eldobós, amivel gyilkolni lehetett. Nem értettem, hogy a gimibe a menzán miért olyan puha a csörögéfánk. És mondtam, hogy valami tuti, hogy nem jól van csinálva, mert ezt csak a nagyi tudja. Mondtam már, hogy nagyapám juhász volt, sokszor volt birka meg – nem ettem meg – nyúl, aztán galamb meg mindenféle szárnyasok. Kacsa is, mert a nagyapám kedvelte. Ezeket az asszonyok főzték meg, nagyi meg a lányai. Étélizesítőt nem lehetett a levesbe tenni, se semmibe, hanem csak úgy, ahogy volt, egy kis sóval, így nekem nem ízlettek az ételek. Ettem őket nyilván, mert éhes voltam, de egyiket se szerettem.

A nagyanyám alkoholista volt, de nagyon-nagyon szerette az anyám. Azt mondta, hogy a nagyi olyan volt, hogy a semmiből is tudott főzni. Nem volt semmijük, de ő abból is tudott főzni valamit. Meghalt májrákban.

Még egy nagy stressz volt az életemben, az unokatesóm, aki olyan három-négy évvel lehetett nálam idősebb, tizennégy évesen tüdőrákban halt meg. Nagyon szerettem, nagyon vagány fiú volt, emlékszem, hogy mentünk a temetésére, előtte a szobában volt felravatalozva koporsóba, ez visszajön. Sokáig sajnáltam, és elképzeltem, hogy milyen lett volna, hogyha tovább velünk van. Egy olyan helyes fiú volt. Magas, szőke, kék szemű. Apu húgának volt a fia. Maradt más gyerek, egy lány, a húga. Ők is elköltöztek Szabolcsból.

Kik ittak a családban?

Apunak az összes tesója ivott, nők is, férfiak is. Mondjuk van egy tesója, aki nagyon rendes, ő kitört a szegénységből, tűzoltó lett meg gépjárművezető-oktató, ő például nem ivott. Nagyon rendes ember volt. Az ő sorsa nagyon tragikus lett, mert olyan ötvenéves lehetett, amikor ment a fiával kocsival az úton, félreállt a leállósávba, azt mondta, hogy rosszul van, eldőlt, és ott meghalt. Ő volt az egyetlen olyan ember, akire fel lehetett nézni abban a családban.

Azt mondta az anyukám, hogy amikor a gyerekeket el akarták hallgattatni, hogy tudjanak tőlük dolgozni, akkor pálinkába mártották a cumijukat, és ez teljesen természetes volt. Ha rossz volt a gyerek, sokat sírt, fájt a hasa, vagy túl aktív volt, akkor a pálinkába belemártották a cumit, így jobb lett a gyerek. Minden testvére ivott. Még volt lánytestvére is, az totál alkoholista lett, őt nem is láttam még életembe'. Azt hiszem, olyan hetvenvalahány éves lehet. Sokáig azt hitték, hogy meghalt, de aztán nem, mert még él. De én még nem találkoztam vele.

Mindig kérdeztük, vagyis hát kértük a nagyit, meséljen, hogy voltak a régi idők. Hogy legyen egy kis boldogság, mondja, jaj, milyen aranyosak voltunk, meg minden. És nagyit mindig úgy kezdte az én történetemet, hogy hát te Baktalórántházán születtél, a tébolyda mellett. De azt mondják, hogy ott nem is volt tébolyda, hanem Nagykállóba' van.

Mindig így kezdte, hogy Katuska – mert így hívott – Katuska Baktalórántházán született, a tébolyda mellett. És én ezt így el is képzeltem. Egy nagyon sötét, zárt helynek, ahol még zöld fű se nő. Egyszer láttam tébolydát, úgy is néz ki. Ha elmentünk Máriapócsra, útba esett. Akkor mondta a nagynéném, hogy na, itt van a tébolyda, amiről a nagyit beszél.

Hol ivott az apád?

Ivott ő otthon, meg járt a kocsmába is. Otthon volt bora, mert volt szőlőnk. Traktorosként felszántott kerteket, és azért mindig hoztak neki innivalót. Anyukám tartott csirkét, levágott két-háromszáz darabot, majd betette a fagyasztóba. Volt rántani való, pörköltnek jó meg tölteni való. Apu eladta a fagyasztóból a csirkéket, ha nem volt piája. Egyszer lebukott az öreg harcos, mert valaki megmondta neki, hogy jobb ízű, Erzsike néni, ez a házi csirke, mint a bolti. Hát az honnan van neked? És akkor mondta, viszek két liter bort Árpi bácsinak, és már hozza is a fagyasztóból. Jaj, nagyon huncut volt. Nagyon élelmes. Anyukámat bántotta, hogy apám elivott minden pénzt, hogy nem tudtak haladni úgy, ahogy anyukám szeretne volna.

Apád hova járt dolgozni?

Gazdaságba. Reggel elindult a biciklivel, tekert vagy tíz kilométert, jó messze volt a hely, ahol dolgozott. Mielőtt hazajött volna, megállt. Volt ott az állomásnál egy Butyka nevű kocsmá, ott addig ivott, míg volt hitele, aztán utána elment a presszóba, mert az is volt, és ott ivott tovább. Onnan általában ellopták a biciklijét. Nagyon ritka volt, amikor józanul jött haza. Mindig volt neki otthon hordóba' bora. De az nem tudott bor lenni, úgy hívta, hogy lőre, tudod, ilyen forrásban lévő szőlőlé.

Megitta?

Meg hát! És amikor már leért a hordó aljáig, ott volt a murci, a zavaros, erjedésben lévő újbór. Ő azt se vetette meg! Úgy megitta! Az olyan volt, mint egy rostos ivólé. Volt úgy, hogy az utcabeliek átjöttek egyszer-kétszer, beszélgettek. Nekünk sparhertünk volt otthon a konyhába. Az egy szobába nem volt fűtés. A konyhába' begyújtotta anyukám a sparhertet – sparhétnek hívtuk. Emlékszem, hogy valamit csináltam egyszer-kétszer azon a sparhétön, és egy kis szék volt a lábam alatt. Mindig gúnyolódtak rajtam apu idősebb haverjai, hogy még nem mehetek férjhez, mer nem érem fel a sparhétöt. Vicceltek, s ez így megmaradt bennem, és aggódtam is. Hogy nem leszek magas? Hogy nem fogok tudni férjhez menni, mer' nem érem fel, hát mikor leszek nagy lány? Persze nem lettem magas, de hát anyukám még kisebb volt nálam egy fejjel.

Az ő életében én voltam a legszeretettebb személy, és én ezt éreztem is. Ha már meglátott, akkor mosolygott, így az orra alatt. Örült, amikor meglátott. Olyan szépen mondta ki a nevemet. Ő hívott engem Katuskának. Csak rólam mesélt, az öcsémről nem. Mondjuk, ez csúnya dolog volt, az öcsémet mindig kigúnyolta, mert soványka volt, meg olyan félős. Én meg egy nagy frász voltam mindig is. Volt, hogy elvittem a motorját, tehát olyanokat csináltam, amiket egy fiúnak kellett volna. Minket teljesen összekeverték, az én természetem lett volna inkább egy ilyen vagány fiús, amit elvártak az öcsémtől, az öcsém meg olyan csendes. Ha rászólt apu, akkor elsírta magát, és ez nem tetszett neki. Hát mit tudom én, ha meg rám szólt, akkor megdobtam egy kavicsal, és elszaladtam. Ilyen különbségek voltak köztünk, és ez apunak jobban bejött.

Nem volt ez kimondva, hogy Katus, olyan büszke vagyok rád. Nem, nem, soha. Volt apunak egy fotelja, mindig abba' ült. Fiatalon halt meg egyébként, ötvennégy éves volt. De mivel elitta az egészségét, nagyon öregnek nézett ki. Hetvenévesnek nézett ki. Mindig ott üldögélt a foteljába, odaültem a karfához, megöleltem, és mondtam neki, hogy szeretlek, apu. Erre meglepődött, mert nálunk ez nem volt divat mondogatni, hogy szeretlek. Anyukám se mondja, csak már most. Talán én szoktattam rá a családot erre a szóra, mert a jót soha nem mondta ki senki, soha nem voltak dicsérő szavak. És a tesóm még most se tudja kimondani. A múltkor beszélgettünk, és mondom neki, hogy szeretlek, testvérem, és akkor nagyon sokáig, talán vagy két évig nem mondott semmit, csak annyit, hogy na, szia, majd beszélünk. Aztán elkezdtem provokálni, és mondom, te nem szeretsz, vagy nem mered kimondani, hogy szeretsz? És akkor egyszer kimondta, hogy én is.

Nem örültem neki, hogy apám iszik. Szerettem volna, hogyha tovább él, de nem, nem akartam, hogy olyan állapotba' élje le az életét, ahogy éli. Pont akkor halt meg, amikor már egy fél éve nem ivott. Nem tudjuk, miért nem ivott. Egyszer csak nem ivott, és akkor rá fél év múlva egyszer csak fogta magát, oszt meghalt. Humoros volt, nagyon szerette a gyerekeket, kedves ember volt, jó ember volt, de mi inkább részegen láttuk.

Nem tudjuk, mibe halt meg. Nem boncolták. Anyukám felhívott telefonon, és csak annyit mondott, hogy apád meghalt. Nem akartam elhinni, hogy meghalt, mert a nagy volt beteg. Nagy akkor már kapott tizenhárom agy-

érgörcsöt, és behívtak minket hozzá a kórházba, hogy búcsúzzunk el tőle. Be is mentünk, de nagyi utána még sokáig élt. És akkor beültem a kocsiba, és lementem, és azt mondtam, hogy ő csak összekeverte. Akkor még csak vezetékes telefonunk volt, és úgy gondoltam, hogy összekeverte a nagyit apuval, nem is értettem, és biztos voltam benne, hogy mikor hazamegyek, akkor apu ott fog várni majd.

Láttam halottan is, igen. Ott volt. Ez a kép is megmaradt. Nem élesztették újra. Apu otthon maradt, és mire anyukám délután hazament, addigra ő már meg volt halva. Az ágyában. Volt ott egy pohár víz, meg egy doboz Algopyrin, abból egy szem se hiányzott – valamiye fáj. Kihívták az orvost, és akkor már mondta, hogy vége. Amikor én láttam, ott feküdt a földön, és már fel volt kötve az álla. Megkérdeztem, hogy ez miért van, hogy mi van a fejével, és akkor mondták, hogy így kell, meg mit tudom én. Aztán elvitték.

Ott maradtam anyukámmal, és kérdeztem, hogy most apu hol van. Kérdezte, hogy miért kérdezem. Mondtam neki, azért, mert én most nagyon fázom, és azt mondja az apám, hogy temessük el minél hamarabb, mert nagyon-nagyon fázik. Megkérdeztem, hogy most hol van. És akkor mondták, hogy a hűtőbe' van. Sürgettem, hogy temessük el minél hamarabb, mert-hogy apu azt kéri.

Ahogy dobálták rá a földet, majd megfagytam. Utána elkezdtem felmelegedni. Ahányszor elmegyünk a ravatalozó előtt, mindig eszembe jut ez a hűtős történet, mert kérdeztem, hogy melyik része a hűtő, és megmutatta anyukám, és én mindig odanézek, ha oda megyünk. Anyukám azt mondta, hogy ez nem történt meg, elképzelted. Lehet, hogy elképzeltem, de ez még most is bennem él. Nem félek, ez csak olyan, mintha szólt volna hozzám, én meg próbáltam teljesíteni a kérését. Igyekeztem, hogy ő a hidegből kikerüljön, és még aggódtam is, hogy ne legyen már a fagyasztóban, ne húzzuk ezt a dolgot, mert ő ott nem érzi jól magát. Hát tudom, hogy ez most hülyeség.

Anyukám így maradt özvegy, és azóta nem is szeretett volna férjhez menni. Igazából nem nagyon bírja a férfiakat. Azért, mert ilyen rossz tapasztalatot szerzett apámmal, meg a faluban, ahol él, ott is annyi alkoholista van. Voltak neki udvarlói, amikor egyszer ott voltam nála, valaki odatolta a biciklijét a kapu elé, udvarolni akart neki. Mert szép asszony. És kikiabált neki, hogy na, tolja el innen a biciklit. Jót nevettem rajta.

El szoktunk menni apu sírjához, most is elmentem, mikor kijöttem a pszichiátriáról. Egyszerűen csak el akartam hozzá menni, és így mondtam neki, hogy apu, akkor szívjunk el egy cigit. És végül is akkor nem beszéltem hozzá, csak úgy megálltam a sírjánál, és rágyújtottam egy cigire, és úgy jó volt ott.

Emlékszel, amikor egyszer mondtam neked, hogy az Istenhez imádkoztam, szabadítson meg a kínzó gondolataimtól, mire te azt mondtad, hogy forduljak egy kedves halottamhoz. Apámhoz. És ő segített nekem. Szoktam vele beszélgetni. Amikor jól vagyok, akkor eszembe se jut, de amikor nem vagyok jól, akkor konkrét kéréseket fogalmazok meg hozzá, és már csak az segít, hogy elmondom neki. Kizárok mindent, kizárom a külvilágot, és akkor csak ő van, és először nem láttam őt, nem láttam az alakját, aztán egy

idő után meg láttam. Sőt, képzeld el, egy házat is láttam, mintha ott lakna egy ilyen szép faházban. De úgy nem szólt hozzám, csak ott állt a ház előtt, és akkor még így gondoltam is magamba, hogy de szemét, be se hív. Nincs válasz, nem szól egy szót se, de utána pozitív dolgokat érzek. Úgy érzem, hogy segíteni akar rajtam, és akkor mindig megmondom, hogy jó, tudom, mindenben nem tudsz segíteni, meg már lehet, hogy unsz is, csak annyit kérek tőled, de segítsél már, légy szíves. A gépekbe belépéskor is az volt a jelszavam, hogy "apuka segíts, kérlek". Úgy éreztem, hogy mindig van valaki mellettem, akihez tudok fordulni, ha nagyon egyedül voltam, akkor is. Láttam, hogy ő ott áll, és szeretettel figyeli azt, amit én mondok neki.

Nagyapádra emlékszel?

Csendes ember volt, ritkán szólt, olyan volt, mint egy székely, ebbe' a hagyományos juhász cuccba járt. Kapca, nadrág, ami így a térdig bő volt, a szára szűk, arra egy csizma, amit varratott vagy csináltatott magának. Mindig fehér ingben járt, fekete mellényben, és ilyen zakószerűségbe'. Ilyen kis galléros ingje volt, kalapja, amin volt egy pávatoll. Volt subája, meg volt botja, tudod, aminek réz volt a vége, és csörömpölt. Voltak pulikutyai, azokkal hajtotta juhokat. Bajuszos volt, egy igazi juhász volt. És olyan jó subája volt, jaj, abba' feküdtünk, ha levetette. Rendes emberek voltak egyébként, csak hozták magukkal ezt a mélységes alázatosságot. Én is szoktam mondani a gyerekeimnek, hogy legyünk alázatosak egy bizonyos szinten. Ne alázkodjunk meg, de legyünk alázatosak, de ez annál több volt.

Nem tisztáztam magamban, de biztos, hogy most is vannak ilyen dolgok. Mint ami például ma történt velem. Elmentem fodrászhoz – munkaidőben, képzeld, ellógtam –, és mikor visszaértem, nyilvánvaló volt, hogy más a hajam. Akkor a kollégáim mindkét oldalon, ahogy jöttem be a hosszú ügyféltérben, kiabáltak, hogy juj, de szép vagy, meg juj de klassz. És én annyira elszégyelltem magam, nem tudtam mit kezdeni ezzel, lehajtottam a fejem, és minél hamarabb el akartam onnan jönni, hogy engem ne lássanak már, ne mondjanak semmit. Utána feldolgoztam, mert mondta a kolléganóm, hogy le fog fotózni, és mondtam neki, hogy jó, de normális képet csináljon, már a Facebookon is ott van ez a kép.

Milyen a viszonyod a testvéreddel?

Anyukám kezdetben az iskolába' takarított, és nekünk mindig ott kellett maradni tanítás után, segítettünk neki lemosni a padokat meg törölgetni. És akkor a tesómmal hordtuk a vizet, de nem volt csak hideg víz, és akkor fel kellett mindenhol mosni. Amikor végeztünk, meg kellett írni a leckét. Segíteni kellett neki, és mindig sötétbe' értünk haza. Reggel elmentünk suliba, tanítás után jött anyukám, elkezdett takarítani, mi készen voltunk a leckével, akkor megint segítettünk neki. Aztán anyukám átkerült a konyhára, ott már nem kellett neki segíteni. A tesóm ma 51 éves. Neki sincs boldog élete, mert ugyan van neki két gyönyörű lánya, imádja a szakmáját, viszont van egy alkoholista felesége, akivel igazából nem nagyon tud mit kezdeni, és ezt nagyon sokáig titkolta előttünk. De mi tudtuk, hogy van valami baj. Szerintem súlyos, és a gyerekei is észrevették már, hogy iszik. Maradtak már azért el rendezvények, mert részeg volt, vagy hát ő azért maradt otthon, mert

részeg volt. Zugivó, mert ilyen asztali borokat vásárol, ami a legolcsóbb, és eldugdossa az üvegeket. Mádon. Anyukám tudja, de nem mondta el a tesómnak, hogy tudja, tehát a tesóm úgy gondolja, hogy ezt csak én tudom meg a gyerekei. A lányok is tudják, de ők is már felnőttek.

Egyébként nagyon szép házat épített a testvérem, anyagi problémájuk sincs, kap a vállalkozóktól bort. Asztalos, és nem mindent csinál pénzért, hanem akiket ismer, azoknak ezt-azt megcsinálja, és akkor mindig visznek neki bort. És ezeket a borokat a sógornóm mindig megitta. A tesóm abszolút nem iszik, ő csak teázik, ő vette észre, hogy kartonszám voltak a borok, melyekről azt gondolta, hogy jó lesz valakinek ajándékba, vagy vendégségbe, ha mennek, de ezek a borok elfogytak. A tesóm szégyelli, mert hagyományos értékrend szerint él. Őneki szerintem az első nő a felesége volt az életében, bár ilyesmiről mi nem beszélünk. A tesóm visszafogott, teljesen más a természetünk. És ugye ő azt a klasszikus szép házasetletet szerette volna élni, ami a filmekbe' van meg a regényekben', hogy mindörökké, tudod. Én folyamatosan vigyázok rá, szeretem, mert ő egy ilyen becsületos magyar ember. Nagyon-nagyon becsületos, nagyon segítőkész.

Téged hogy tanítottak anno mőresre?

Nem vertek. Nem szóltak. Ez a nem-szólás? És az még sokkal rosszabb volt, mintha megverték volna. Ezt mindig anyám csinálta, apu nem, őt mit érdekelte? Én úgy voltam egyébként, hogy van egy nagyon szép virágoskert, amit gondoznak, és akkor van egy gyomnövény, mondjuk az vagyok én, mindig kihúznák, esik rá egy-egy csepp eső, és a gyökere megfog. És mindig ott piszkoskodik a gyönyörű virágoskertbe', de nem tudnak elpusztítani. Ezt nem tudom, mikor gondoltam ki. Ez jutott eszembe magamról. És a virágoskert ki? Más emberek. Mások. De nem is a családom. Engem mintha odafújt volna a szél Miskolcra, de nem helyhez kötöten gondolom, hanem valahova, fújt a szél, ahova nem születtem, de én egy olyan ragaszkodó gyomnövény vagyok, és akkor is meg fogok ott ragadni, ha kihúznak ötször, akkor is.

Nem is mondtam neked, hogy tizenkét éves koromig bepisiltem. Mindig leszidtak, pedig nem direkt csináltam. Később már nem, bár nem tudom, hogy múlt el. Volt egy nagybátyám, aki Sárospatakon élt, s az anyukám elpanaszolta neki. A nagybátyám írt nekem egy levelet, mert még nem volt telefon, hogy ne hozzak már ilyen szégyent a családra, hogy bepisilek. Lelkiismeret-furdalásokat csináltak nekem ezzel, holott én ezt nem direkt csináltam. Nem minden este, csak egy évbe' kétszer-háromszor. Nem vertek meg, csak mondták, hogy nem szabad, és én nem értettem, merthogy ezt én nem direkt csináltam. Azért egy tizenkét éves nagylány, az mán nagylány, te. Mi lehetett az oka? Nem tudom. Halvány fogalmam nincs. Arra gondoltam, hogy mert nagyon mélyen aludtam, és nem vettem észre, hogy kell pisilni.

Nálatok hogyan kellett elképzelni egy hétköznapi, családi napot? Hogy nézett ki az a nap?

Amikor anyukám még takarított, akkor a Temető utcában laktunk. Nyári szünetben a temetőbe jártunk játszani, meg ibolyát szedni tavasszal, ott voltunk a környékbeli gyerekekkel. Házimunkát nem kellett végezni, de ami-

kor tanítás volt, akkor este mentünk haza. Anyukám végzett a takarítással, már sötét volt, és a tesómmal ott ültünk az ágy szélén addig, amíg anyukám be nem gyújtott. Mert hideg volt mindig. Hol nagyon meleg volt, hol megfagyunk. De még most is ezt csinálja! Ha véletlenül lefekszem nála, ha ott alszom, akkora dunyhákat terít rám, komolyan mondom, hogy majd megfúlok! Hogy ne fázzak. És azt csinálta akkor is. A szobában hideg volt, ezért kaptunk egy jó nagy dunyhát, az alatt meg izzadtunk, mint a nyavalya. Betegen is el kellett járni suliba. Volt, hogy lázas voltam, meg nagyon beteg, köhögtem, és alig bírtam elmenni a suliba, de azt mondta, hogy menni kell, nálunk nem volt olyan, hogy na, akkor maradj itthon, és pihenj, hanem el kellett menni suliba! Néha, amikor nagyon betegek voltunk, akkor kaptunk egy szem Kalmopyrint, amitől jobban lettünk, ezt az egyet hasznosította a szervezet gyorsan. Nem voltunk hozzászokva a gyógyszerekhez. Amikor suliidő volt, napközisek voltunk, de sokat nem kellett tanulni, mert nem tanítottak sok mindent.

Anyukád meg apukád között volt-e szerelmi kapcsolat?

Biztos, hogy nem. De annak idején úgy volt, hogy férjhez kell menni. Volt egy fiú, mondjuk apám, aki már azon a szinten volt, hogy nősülni akar, és akkor volt egy szép kislány, anyukám, aki meg már eladósorba' volt. Összekommendálták őket. Úgy, hogy mind a két család szegény volt, mint a templom egere. Ezek is le lettek tudva. Elmentek a háztól, aztán vettek egy pici házat maguknak. Nem lett sok gyerek, de lehetett volna. Anyukám titokban fogamzásgátlót szedett. Titokban, s ezt a nagynénemtől tudom, mert ha valaki ott fogamzásgátlót szedett, akkor az kurvának számított, azt mondták rá, hogy más férfiakkal is van kapcsolata, ezért akkoriban az asszonyok nem szedhettek fogamzásgátlót. De anyukám titokban szedte. Pont elég volt neki két gyerek. A tesóm meg köztem másfél év különbség van.

Anyukám mindig panaszkodott, bár nem nekem, csak így hallottam, hogy kinek kell egy ilyen részeg ember. Mindig akarja, de ő undorodik tőle, mert állandóan részeg, bűdös. Ő egy héten egyszer fürdött. Amikor volt fürdőszobánk, nekünk se akarta engedni, hogy fürödjünk, de mi meg szerettünk fürödni. Tizenvalahány éves voltam, amikor lett fürdőszobánk. Addig úgy ment, hogy nyáron kint volt egy nagy fém kádunk, abba hordtak vizet, felmelegítette a nap, és akkor abba, ott tudtuk le a fürdést. Amúgy meg lavórba' mosdottunk. Amikor meglett a fürdőkád, akkor mindennap fürödni akartunk a tesómmal, de nem lehetett. És ha lehetett, akkor is csak úgy, hogy egymás után fürödtünk. Apu volt az utolsó, mer ő volt a legkoszosabb. Anyukám mindig mondta neki: „Árpi, fürödj meg!” Két napig kellett nőgatni, hogy megfürödjön. Mikor bement a kádba, akkor anyukám bement a fürdőszobába, s megszórta Flóraszepttel. Na, az jó erős! Hogy jól befertőtleníse. Viszketett neki a bőre egy hétig. De jól tette egyébként, mert ő nem akart szappant se használni, meg semmit. Úgy gondolta, hogyha lemegy a víz alá, és onnan kimászik, akkor ő majd tiszta lesz. De ez nem így volt. Mondtam anyámnak később, hogy még egy kis Domestost is kellett volna ráfolyatni! De akkor olyanunk még nem volt.